

ИВАН ГЕОРГИЕВ САРАНЕДЕЛЧЕВ

Иван е най-малкият от петимата братя Саранеделчеви. Роден е на 11 (ст.стил) 24 (н.ст.) февруари 1903 г. в гр. Казанлък. В регистъра за ражданията през 1903 г. на Къренската черква под No11 е записано, че е кръстен на 14 март 1903 г. от свещеник Христо Караджов с кръстник Райна Костадинова.

Подобно на своите братя учи в Къренското училище, после в Казанлъшката прогимназия „Мария и Гавраил Константинови“. Помага на баща си в ковашката работилница, но както сам той весело признаваше, като най-малкия син се е ползвал с особена любов на своята майка. За тези признания - към края на този разказ.

Когато брат му Димитър се завръща от фронта и започва да изработва своите първи мандолини и китари, Иван заедно с Бончо и Петко му помагат. Възприема от по-големия си брат вегетарианството и също е толстоист. При завръщането на Димитър от Германия през 1924 година, вече повъзмъжал, Иван е равностоен съдружник при основаването на фирмата „Кремона“. Нещо повече, той единствен от братята-основатели работи в нея непрекъснато до пенсионирането си през 1957 г. - цели 33 години. Запознат е с производството на всички видове струнни музикални инструменти и технологични процеси. След напускане на по-големите му братя Димитър и Боньо, той остава като ръководител на производството. От 1951 г. до пенсионирането си е началник в „Кремона“, която тогава е цех на Градския промкомбинат „Столетов - Казанлък“. Пенсионирането му става преждевременно през 1957 г. Синът му, Георги Иванов /Герата/ в разговор с мене на 7 май 2004 г. сподели, че за това е използван формалния повод, че тогава предприятието е закъсало с пласмента. Всъщност, действителният е друг. За него ми разказа Донка Саранеделчева (съпруга на брат му Боньо) в разговор с мене на 9 октомври 1981 г. А той е, че по това време окончателно е решено да се сменят все още останалите тук-таме безпартийни ръководни кадри с членове на управляващата Комунистическа партия.

Месеци след като Иван Саранеделчев е пенсиониран, новият ръководител на „Кремона“ го вика и го моли да сътрудничи при снабдяване с качествен дървен материал. Така в продължение на десетина години, преди всичко през летните месеци, Иван, придружен от още един човек от предприятието, обикаля надлъж и шир всички български планини, като избира и маркира по договор със съответните горски стопанства подходящи дървета, най-вече явор и смърч. След това маркираните от него дървета горското стопанство отсича и доставя на „Кремона“, където да премине технологичния процес на „стареене“ на дървесината.”

Самият чичо Иван беше висок, строен човек и запази своята спретната, но достолепна фигура до края на живота си. Правеше впечатление със своята енергичност и с пъргава походка. До 82-годишната си възраст сам обработваше близо 4 дка лозе и от февруари до октомври всеки ден бе там, като много често по два пъти на ден ходеше - сутрин от 5-6 ч. до 10-11 ч. и вечер от около 16 ч. до 19 ч. Четири пъти дневно разстоянието от къщи до лозето около 4-5 км. той изминаваше с широка, бърза крачка, на която можеше да му завиди и професионален лекоатлет. Случвало се е някой път, когато и аз отивам към нашето лозе, чичо Иван да ме настигне и въпреки че бях в разцвета на своята младост и над 44 години по-млад от него, да изпитам затруднение да вървим заедно.

Същото сподели и внукът му Хари Азълв:

- Дядо Иван с баба ми Танка много често лятно време ходеха в Горно Изворово, където имаха приятелско семейство. Вземаха ме и мене с тях и стояхме 10-20 дни. Тогава с дядо все из Балкана ходехме и оттам обикнах планината. Дядо имаше много голяма крачка и аз все бягах подир него, плача и викам: „Дядо, по-бавно бе!“ А той без да се обръща подвиква: „Айде, айде, младо момче си, побързай!“.

Друго характерно за чичо ми Иван бе голямото му трудолюбие. Вече писах, че всекидневно изминаваше пътя до лозето и обратно. Но ако някой си мисли, че като ходи, той си размахва ръцете, много се лъже. В ръцете му неизменно бе широка, тежка мотика, изработена от бати му Стойчо по специален терк (*образец, модел*), съобразен с широките Иванови длани. С тази мотика, още като излезе от града и стъпи на криволичещия, тесен, стръмен път, водещ към лозето чичо Иван, видеше ли дупка или вадичка, образувана от скорошен дъжд, веднага я запълва. Върви няколко метра, после прас-прас с мотиката отляво, после отясно. На друго място пък ще пресече буен, пълпещ към пътя ластун на къпина или ще отреже надвиснала клонка, заплашваща да удари лицето на лозарите. Докато беше здрав, а това е около 1983 г., нито за ден лозарският път не остана изровен или обрасъл, какъвто стана по-късно. За тези свои занимания веднъж през смях ми разказва: „С чина ти Тана (*жена му – б.а Ст. С.*) отиваме към лозето, ама аз, нали си я знам каква е, този път бях без мотиката. Стигаме пътя за баира и на нея й правят впечатление заровените с прясна пръст и камънаци, издълбани от скорошния дъжд урви и дупки. Това го бях направил при сутрешното си ходене и връщане на лозето. Поспря се и ми вика:

- Виж бе Иване, тук някое диване вместо да си копае лозето си е хабил силите да запълва пътя. М'чи, то това си е задължение на общината, защото плащаме пъдарщина и други данъци“. Вървя след нея и промърморвам нещо в знак на съгласие, а пък си мисля на ум: „Оле, да знаеш, че това „диване“ върви до теб, кой знае какво ще ме направиш!“.

Прав си беше чичо Иван, защото чина Тана беше от онези жени, които не гледаха така широко и алтруистично на живота като мъжа ѝ, а и като всички мъже от рода Саранеделчеви.

Своята безкористна отдаденост за общото благо той проявяваше по различни начини. Например същият този лозарски път още в своето начало (*сега там са жилищни блокове на т.н. „Източно разширение“*) преминаваше през дълбоко дере. Мисля, че старото му наименование е „Чатал дере“. Целогодишно в него течеше къде по-кратко, къде по-бурно планинска вода и затрудняваше преминаването. Имаше над него дървен мост, който няколко пъти пропада и дори е имало случаи хора с каруци да падат в рекичката поради необезопасения с парапети мост. Чичо Иван се амбицира и реши там да построи бетонен мост. Придума някои лозари да дадат някой лев, но главно средствата бяха негови. Ходи до магазини и складове, докато осигури дефицитните тогава цимент, бетонно желязо, баластра, запретна ръкави и главно под негова организация и усилен труд бетонният мост бе готов. Постепенно лозарите свикнаха с новия мост и знаете ли как го кръстиха? Не, не „Иванов мост“. Кръстиха го „Вълчовия мост“, защото на 20-тина метра от него една нощ се бе заселил и построил кирпичена къщичка някой си Вълчо от чирпанските села. Докато те правиха моста Вълчо стоеше настрана, подхилкваше се небрежно и вършеше своите си работи или си пиеше ракията. Но паметта на българина и неговата осакатена благодарност е такава, че с името на този човек наименува моста, а не с името на неговия строител.

Чичо Иван обаче не се трогна от това и дори сам започна да казва без капчица ирония или злоба на моста „Вълчовия“. Такъв добряк и незлоблив, като своите братя бе Иван Саранеделчев. Такъв ще остане той не само в моето съзнание, но и на всички, които още го помнят- внуци, племенници, все още живи хора от някогашната „Кремона“. Такива добри думи споделиха с мене и работилите там през 50-те и 60-те години на миналия век Иван Денев и Ганчо Димитров.

Някой път е ставало дума за голямото трудолюбие и работоспособност на чичо Иван, а той съвсем невинно и самоиронично казваше: „Чудна работа стана с мене. Аз като най-малък бях разглезен от мама. Бях станал бая момче, ама мързелувам и спя до късно. Тати и братята ми в дюкяна работят, а аз се натискам в чергите и лежа. По някое време тати се провиква откъм дюкяна: - Минке, вдигай Иван, стига е спало това магаре!

Мама дойде уж да ме събуди, а само ме побутне и позавие. Аз продължавам да лежа. Така няколко пъти. Някъде към пладне тати ядосан идва сам да ме буди. Усетила това, мама набързо ме придърпа със завивките в иклюка (*голям и дълбок степен шкаф*). Идва тати и пита:

- Къде е това магаре?“ - а мама спокойно отговаря:

- Ама той отдавна стана и излезе из града.

Тати се учудваше, че не е разбрал кога съм минал край дюкяна. Това се повтаряше много пъти. А като взех да раста, като се разработих, че няма спиране!" - завършваше със смях чичо Иван.

Чичо Иван имаше една друга черта, която го отличаваше например от брат му Боньо. Писах вече, че под влияние на брат си Димитър и те са станали вегетарианци и толстоисти. Но докато Боньо бе много праволинеен, дори стигащ до фанатизъм при спазването на всички изисквания на вегетарианството, то Иван бе широко скроен. Често пъти съм го наблюдавал в компания, където се яде месо и пие вино, никой не разбираше, че той не вкусува нито едното, нито другото. Хората викат „наздраве“ и чичо Иван с тях вдига чашата и вика „наздраве“, ама след това не се разбира, че не пие. В това отношение чичо Боньо бе различен. Някой път сме на лозето, седнали сме всички от околните лозя, роднини и други на обща трапеза. Кой сварил боб в гърне, кой донесъл нещо „по-така“, разбирай мръвка от къщи. Неизменно някой от тях донесъл и вино. Чичо Боньо продължава да работи из неговото си лозе Пращат ни нас по-младите да го извикаме, а той: „Яжте, аз не съм гладен“. След някоя друга минута я дядо ми Стойчо, я чичо Иван ще се провикнат: „Айде бе, Боньо, хлябът огладня, да ядем. Има бол (много) ядене за всички!“ . Едва тогава чичо Боньо също така силно казваше причината да не идва „Яжте си там месата и си пийте виното! Не искам ни да ги помирисвам, ни да ги виждам!“

Накрая искам да завърша разказа си за чичо Иван за две други негови черти, които го отличаваха от останалите му трима братя, които помня. Той обичаше много киното. Не пропускаше нито един филм, прожектиран по казанлъшките кинозалони. Споделяше, че като дете е бил сред първите и постоянни зрители на първото кино в Казанлък на братя Седмакови. То е било още през 1911 г. в голяма дървена барака, построено на мястото, където през 30-те години са построени казанлъшките хали. Една от последните ми срещи с чичо Иван бе месеци преди смъртта му. Беше седнал на пейка под липите до Царската чешма. Личеше си, че е поизморен и измъчен. Питам го къде е ходил, а той: „На кино бе Стефко, като съм болен няма да пропускам хубавите филми“.

Другата му черта, която го отличаваше от по-големите братя бе страстното следене на вътрешната и външна политика. Чакаше с нетърпение да отиде на лозето и веднага идваше при мене, канеше ме да седна на синора и веднага започваше да коментира последните събития, станали някъде по света. Приятно му беше да споделя с мене и баща ми своите виждания за всяко събитие, защото ние също се интересувахме живо от политиката, а разбиранията ни се припокриваха. В семейството му нито жена му, нито синът или друг се интересуваха от политика и чичо бе жаден с някой да говори за неща, за които в онези години на глас не се говореше. Имаше изострено чувство за справедливост и мразеше демагогията на властимащите,

независимо кои са те. Баща ми разказваше, че преди 9 септември 1944 г. чичо Иван е мразел властта и все викал: – Кога ще дойде „дядо Иван“ /разбирай СССР/, че да си отдъхнем и заживеем добре?!

На забележката на някой, че тогава може да стане още по-лошо, реагира бурно.

Като си спомняше за тези свои разбирания чичо Иван заключваше:

- Колко ми е бил акълът! Правилно ми казваха хората, че ще стане по-лошо, ама аз не вярвах. Тогава поне можеше свободно да се говори, във вестниците дори излизаха карикатури на царя и министрите. Сега има ли го това нещо? Ще има, ама после никой няма да те види...

За онези години внукът му, Хари си спомня: „Като ходех при дядо Иван, той все залепил ухо и слуша някоя „черна станция“ — Би Би Си или Свободна Европа. Заглушителите бучат, почти нищо не се чува и аз му викам:

- Дядо, дай да пуснем някоя хубава музика, защото от това бучене нищо не се чува!

А баща ми неговият зет все се шегуваше с тази негова страст:

- Дядо, ти какво правиш сега. До 9-ти септември се криеше в гардероба да слушаш Радио Москва, а сега пак по същия начин да слушаш Би Би Си и Свободна Европа“.

Такъв беше Иван Саранеделчев, последният роден, а и починал от петимата братя създали семейства. Почина в един знойно горещ юлски ден на 20 юли 1987 г. - надхвърлил 84 години, своеобразен рекорд за рода. Подех инициативата и племенниците му издадохме вълнуващ некролог.